

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
X Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 квітня 2023 року)

Суми
2023

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Ільницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Камьонка М., д-р габ. (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Польща);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 10 від 01.06.2023 р.)

**Суспільно-політичні процеси в Україні та світі:
історія, проблеми, перспективи** : матер. X Всеукр. наук.-
практ. конф. (Суми, 28 квітня 2023 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін.
Суми : Сумський державний університет, 2023. 196 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках X Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи», присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2023

КАРПЕНКО М. В.

студентка, гр. ІС-21,

Сумський державний університет

(наук. керівник: д.і.н., проф., С. І. Дегтярьов)

КОЗАЦЬКІ ТРАДИЦІЇ: МАТЕРІАЛИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАННЯ

Період козацтва завжди відігравав надзвичайно важливу роль у формуванні та розвитку української культури та самоідентифікації. Неабияке значення мають особливості повсякденного життя запорозьких козаків, їхні звичаї, традиції, одяг та харчування, військово мистецтво та зброя. Саме тому ця тема дуже приваблює дослідників та науковців. Серед вчених, котрі висвітлювали тему запорозького козацтва у своїх працях, можна виділити В. Антоновича, Д. Яворницького, М. Грушевського, В. Смолія, І. Крип'якевича, а також багатьох інших українських та іноземних вчених, перелічити усіх дуже важко, бо ця тема неабияк популярна серед них. Також важливе значення у джерельній базі займають оповіді іноземних мандрівників, які бували на Запорозжі у XVI-XVIII століттях та описували побут та звичаї українського козацтва. Вони часто записували у своїх щоденниках, записках, листах усі деталі про особливості повсякденного життя козаків, їх звички, певні традиції. Певні факти та явища могли не потрапити до козацьких літописів та фольклорних творів, але були висвітлені у творах іноземних мандрівників.

Українське козацтво складно уявити без певних обрядів та звичаїв. Вони займали дуже вагомую частину їхнього життя.

Традиції та обряди починалися від народження до смерті людини. За допомогою певних обрядів намагалися лікувати та просити допомоги у боях. Традиції козаків були дуже унікальні та самобутні, тим самим приваблювали багатьох дослідників та науковців.

Запорозькі козаки мали свої певні обряди, звичаї та традиції. Вони пронизували усі сфери їхнього життя та діяльності. Звичаї та обряди могли формуватися і в останні часи існування Запорізької Січі, а також у більш ранні періоди. Обряди і звичаї козаків зазвичай були дуже тісно пов'язані із військовою справою, тобто із тим що було пов'язано з їхнім життям. Це виявлялося в усьому, що було довкола в оточенні. Під час військових походів у козаків теж були свої обряди та звичаї, яких вони завжди дотримувалися.

Важливе місце у формуванні козацької самобутності відігравав фольклор. Важливо розрізняти саме козацький фольклор, тобто народні твори, котрі виникли у козацькому середовищі, були написані саме козаками, та інші народні твори, що виникли у іншому середовищі, але були присвячені козацькому життю та побуту.

Козаки дуже полюбили не лише героїчні, але й ліричні пісні. Запорожці дуже майстерно розповідали про свої пригоди в усній народній творчості. Це були розповіді про життя, побут, звичаї, традиції та оточуючих людей. Яворницький стверджує, що козаки дуже часто писали неймовірні оповідання про свої власні подвиги, непереможність та здатність перемагати, що змушувало вірити усіх навколо у це. Насамперед це стосується розповіді про характерників та богатирів. Козаки часто писали розповіді про характерників, змушуючи ворогів боятися. Усі

ці фактори сприяли появі та розвитку у козацькому житті різних фольклорних форм та жанрів.

Запорозькі козаки мали також дуже розвинені військові традиції через постійні військові походи та війни із ворогами. Ці традиції стосувалися зброї, що використовувалася, воєнної тактики, правил, яких треба було дотримуватися під час походів, тощо Коли вони вирушили у похід то брали із собою заступи, сокири, мотузки, та ланцюги. Усе це їм було необхідне для боротьби з ворогами та оборони на відкритій місцевості. Козацтво було дуже винахідливим на війні у боях з ворогом. Вони мали свої певні хитрощі та витівки. Вони могли вдавати, наче тікають з табору, але при цьому чекали, поки ворог прийде, а після цього зненацька нападали. Нерідко довкола табору вони створювали різні тайники та ями, серед яких робили пастки. Козаки мали надзвичайно великий бойовий досвід. Військове мистецтво козаків дуже цінувалося та надихало інших. Це військове мистецтво дуже добре використовувалося українським народом для боротьби із ворогами. Запорожці були надзвичайно добре загартовані. З легкістю переносили холод, голод, спрагу, спеку, були вправними та енергійними, мали досить міцне здоров'я, тому добре переносили складні військові походи.

Козаки були різні за своїми походженням, характером, але їх об'єднував дух братерства, що теж можна віднести до елементів козацької традиції. Козацькі традиції та побут дуже цікавлять науковців та дослідників. Козацтво як явище відіграє і завжди буде відігравати дуже важливу роль у формуванні української самосвідомості та ідентичності.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ЛОКАЛЬНІ СТУДІЇ

- Бакуліна Є. С.**
Василь Вишиваний у боротьбі за Україну 3
- Власенко В. М.**
До біографії професора Леоніда Фролова 11
- Дегтярьов С. І.**
Джерелознавчий потенціал Повного зібрання законів Російської імперії щодо вивчення історії Сумщини 18
- Єльнікова А. О.**
Дослідження діяльності Українського національно-демократичного об'єднання 25
- Зьоменко М. В.**
До історії Міністерства преси та пропаганди УНР (за матеріалами фонду 1113 ЦДАВО України) 29
- Король В. М.**
Візуальні матеріали, присвячені сільській електрифікації, на сторінках повоєнної обласної преси Сумщини (1945-1955 рр.) 35
- Кудінов Д. В.**
«Камень громовой или упавший с неба»: до історії падіння та початку вивчення «сумського метеорита» 46
- Кулешова А. В.**
Передумови видання Валуєвського циркуляру 1863 р. 55

<i>Мірошніченко А. В.</i> Кримські татари: поніверяння депортації	59
<i>Осадчий Є. М.</i> Бунякинський перевіз на Сеймі	64
<i>Принь О. В.</i> Бутаков В'ячеслав Інокентійович (1882–1946) – революціонер, археолог-аматор, історик	70
<i>Ровенська С. М.</i> Олександр Сема (Семмо) – сотник армії УНР та письменник	76
<i>Рубан А. В.</i> Європейський підприємницький капітал у машинобудівній промисловості на українських землях (1874–1914 рр.)	79
<i>Рубан В. В.</i> Спортивний часопис «Гарт» (1946) (до історіографії проблеми)	83
<i>Слюсарєва Є. О.</i> Аграрне питання в програмах політичних партій в роки Української революції (1917-1921)	90
<u>ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ</u>	
<i>Гончаренко А. В.</i> Централізація державної влади в Італії фашистським режимом Беніто Муссоліні у 20–30-х рр. ХХ ст.	95
<i>Дегтярьова Д. С.</i> Історичні передумови встановлення культу особи	103

Мурашко К. О.
К. Родзаєвський: нариси з біографії російського фашиста 108

Тихончук Д.
Економічний успіх повоєнного відновлення: досвід французької держави (1944–1969 рр.) 112

Червяченко В. Р.
Чехословаччина напередодні «Празької весни» 1968 р. 116

СУСПІЛЬСТВО І ПОЛІТИКА: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

Власенко В. М., Сугоняко Д. Р.
До біографії Якова Моралевича 122

Гаврилишин П. М.
Богдан Гаврилишин – член Римського клубу 131

Зьоменко М. В.
Створення Міністерства преси і пропаганди УНР 136

Лобко Н. В.
Вплив радянського гендерного порядку на формування трудової орієнтації чоловіків і жінок 140

Степанов В. В.
Мова як засіб маніпуляції в процесах державотворення і політичних трансформацій 146

Тодоров І. Я.
Безпеківі гарантії для України: стан і перспективи 151

КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Антонов Є. М.

Сумський обласний художній музей
ім. Никанора Онацького 156

Бублик О. І.

Звичаї та побут жителів села Закотне
Луганської області 160

Єгорова Є. С.

Вплив російсько-української війни на крелевецьке
переборне ткацтво 168

Карпенко М. В.

Козацькі традиції: матеріали до вивчення питання 174

Кузьома В. С.

Казка «Приречений царевич» як джерело до вивчення
історії Давнього Єгипту 177

Михайліченко М. А.

Пам'ятки культурної спадщини Сумського району та
перспективи розвитку історико-культурного туризму 183

Шуть Т. І.

Заклади жіночої духовної освіти на території
Наддніпрянської України в ХІХ ст. 188

Наукове видання

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 квітня 2023 року)

Оригінал-макет підготовлено на
кафедрі історії СумДУ

Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Матеріали друкуються в авторській редакції. Точка зору редколегії не завжди збігається з точкою зору автора.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 16,77. Обл.-вид. арк. 19,83. Тираж 100 пр. Зам.№
Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.